

Справување со
нелегалната сеча
и безбедносните
ризиви поврзани со
климата на Шара/ Шар
Планина и масивот
Кораб

Авторски права:

Објавено од Организацијата за безбедност и соработка во Европа
© 2026, ОБСЕ

Овој документ е изработен во рамките на вонбуџетскиот проект на ОБСЕ „[Зажакнување на одговорите на безбедносните ризици од климатските промени во Југоисточна Европа, Источна Европа, Јужен Кавказ и Централна Азија](#)“ (проект бр. 1102151).

Проектот е финансиран од: Андора, Австрија, Чешка, Финска, Франција, Германија, Ирска, Италија, Јапонија, Лихтенштајн, Луксембург, Норвешка, Полска, Словенија, Шведска, Швајцарија, Обединето Кралство, Соединетите Американски Држави.

Правна забелешка:

Издавачи: Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Wallnerstrasse 6 1010 Vienna, Austria +43 1 514 360 pm@osce.org, <https://www.osce.org>

Adelphi research gemeinnützige GmbH Alt-Moabit 91 10559 Berlin, Germany +49 (030) 8900068-0 office@adelphi.de, <https://www.adelphi.de>,
<https://www.adelphi.de>

Проектен менаџмент: Томас Рицер, Патриција Албрехт, Елен Балцар Мосоп, Катерина Робул (ОБСЕ) и Рејчел Вивер (ОБСЕ)

Автори: Беатрис Мосело и Алина Виехоф (Аделфи)

Благодарност:

Сакаме да им се заблагодариме на сите засегнати страни кои учествуваа на работилницата „Спречување на нелегална сеча на дрва во Шар Планина и Кораб“ (6-7 ноември 2024 година, Пешкопеја, Албанија) за нивниот значаен придонес кон изработката на овој преглед.

Понатаму, искрена благодарност на Кристина Јованова, Наталија Русу, Сенад Шајковци, Селим Селимовски, Едуарт Катја и Елтон Кендро за нивната координација, олеснување, експертски придонес и поддршка во организирањето на работилницата, како и креирањето на овој преглед.

Особено би сакале да им се заблагодариме на тимот експерти за нивниот значаен придонес, вклучително и за спроведувањето на истражувањето и давањето вредни информации во креирањето на овој преглед. Особено, им се заблагодаруваме на водачот на тимот и водечкиот експерт Михалаќ Кирјо за неговото лидерство и експертиза, како и на експертите Абдулах Дику, Арлинда Гаши, Казим Кукалај, Мехмет Метај и Сашо Петровски за нивниот важен придонес.

Одредување од одговорност:

Содржината на оваа публикација се мислења, наоди, толкувања и заклучоци на авторите и соработниците и не мора нужно да ги одразува ставовите или кој било официјален став на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), нејзините донатори и/или нејзините земји учеснички. ОБСЕ не презема никаква одговорност за точноста или комплетноста на какви било информации, упатства и совети содржани овде, ниту за печатни грешки. Употребените ознаки и презентацијата на материјалот во оваа публикација не претставуваат ниту пак имплицираат изразување на какво било мислење од страна на ОБСЕ во врска со правниот статус на која било земја, територија, град или област, на кој било орган во нив или во врска со разграничувањето на какви било граници и/или граници.

Насловна фотографија:

Пејзаж на Шара

© Shutterstock, Inc.

Справување со нелегалната сеча и безбедносните ризичи поврзани со климата на Шара/ Шар Планина и масивот Кораб

НЕОФИЦИЈАЛЕН ПРЕВОД

1. Вовед

Масовната дефорестација претставува не само еколошки проблем, туку и сериозен предизвик за просперитетот, стабилноста и безбедноста во подрачјето што го покрива Организацијата за безбедност и соработка на Европа (ОБСЕ), вклучително и во Југоисточна Европа. Покрај шумските пожари, занемарувањето на шумите и дозволената сеча, наменета за рударски активности и за употреба од страна на локалните заедници, нелегалната сеча на дрва сè повеќе се наметнува како една од главните причини за уништувањето на шумите во регионот која привлекува сè поголемо политичко внимание.

Овој информативен документ дава прелиминарна оценка за двигателите, факторите и последиците од нелегалната сеча во подрачјето на Шара/Шар Планина и масивот Кораб, како и идеи за унапредување на меѓусебната соработка за намалување на безбедносните ризици кои произлегуваат од тоа.

Изработен во рамките на сеопфатниот пристап на ОБСЕ и неговите пошироки напори за справување со безбедносните ризици¹ поврзани со климатските промени, и во согласност со Одлуката бр. 3/2021 на Министерскиот совет на ОБСЕ за Зајакнување на соработката како одговор на предизвиците од климатските промени, овој документ го нагласува обемот на предизвикот и можноста за засилена прекугранична и меѓуинституционална соработка меѓу заштитените подрачја во Албанија, Косово² и Северна Македонија за развој на ефикасни стратегии за одговор.

Наодите се резултат на обемен процес на консултации во регионот, вклучувајќи ги и дискусиите одржани на регионалната работилница насловена како „Спечување на нелегална сеча на дрва во областа на Шар Планина и масивот Кораб“, одржана на 6-7 ноември 2024 година, во Пешкопеја, Албанија, како и истражување спроведено од експерти во регионот.³ Со оглед на фактот што веродостојните податоци за нелегалната сеча во регионот остануваат ограничени, овој извештај треба да се сфати како придонес за поширока дискусија за политиките, истакнувајќи ги клучните трендови, ризици и можности за понатамошна анализа и соработка.

1 Овој труд се темели на пристапот на ОБСЕ кон безбедноста како широко, сеопфатно и кооперативно прашање изразено преку неговите три димензии: политичко-воена, економска и еколошка и човечка (ОБСЕ 2009). Безбедносните ризици поврзани со климата се соодветно дефинирани како оние предизвикани од еден или повеќе климатски стресори кои директно и/или индиректно влијаат врз човековата безбедност и на тој начин ја доведуваат во прашање стабилноста и безбедноста на општествата и регионите (Ритингер и др. 2023). Покрај Комитетот за управување со животната средина на ОБСЕ од 3 декември 2021 година, тој дополнително придонесува за спроведување на други поврзани обврски на ОБСЕ, вклучувајќи ја и Одлуката на Комисијата за заштита на животната средина од 1997 година за мандатот за координаторот на економските и еколошките активности на ОБСЕ (PC-DEC/194 и [Мадридската декларација за животната средина и безбедноста од 2007 година \(МС. ДОС/4/07\)](#).

2 Сите референци за Косово, без разлика дали се работи за територијата, институциите или населението, треба да се разберат во целосна согласност со Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на Обединетите нации.

3 Истражувањето спроведено во текот на 2024 година од страна на тим од локални и меѓународни експерти, ги анализираше појавите на нелегална сеча на дрвјата во областа на Шар Планина и масивот Кораб и идентификуваше правни и политички празнини што треба да се решат за борба против нив. Истражувањето послужи како основа за дискусиите на работилницата и, како такво, е необјавено.

АНГАЖИРАЊЕТО НА ОБСЕ ВО ШАР ПЛАНИНА И МАСИВОТ КОРАБ

Шар Планина и Корабскиот масив се жариште на биодиверзитет со извонредна природна вредност. Областа опфаќа четири заштитени подрачја - Кораб-Коритник, Маврово, Шар Планина и Шара - кои се протегаат на над 240.000 хектари. Основана со заеднички договор меѓу Албанија, Косово и Северна Македонија во 2022 година, таа е една од најголемите гранични и прекугранични заштитени подрачја во Европа. Природните ресурси на ова подрачје имаат клучно значење за локалните економии и за егзистенцијата на руралното население (УНЕП, 2010). Сепак, климатските промени сè повеќе ја загрозуваат нејзината природна и економска вредност. Во комбинација со неодржливи и незаконски човечки активности, овие процеси предизвикуваат деградација на биолошката разновидност и ги доведуваат во прашање клучните економски сектори, со што се нарушуваат условите за живот на локалното население и се зголемуваат безбедносните ризици за заедниците во регионот (van Ackern et al., 2023).

Подрачјето беше идентификувано како приоритетна точка за соработка во областа на климатската безбедност преку регионален консултативен процес (Rüttinger et al., 2021). Во таа насока, ОБСЕ го поддржа изготвувањето на [Заедничката стратегија за соработка во областа на климатските промени и безбедноста](#) за ова подрачје, а истовремено спроведува и пилот-иницијативи насочени кон намалување на **ризикот од шумски пожари и спречување на нелегалната сеча**. Целта на овие активности е да ги зајакнат капацитетите на локалните и регионалните чинители за справување со прекуграничните безбедносни ризици поврзани со климатските промени преку поттикнување на меѓусебната соработка, подобрување на управувањето и унапредување на одржливото користење и управување со природните ресурси.

Фото: Горна Лешница,
Шар Планина

© Shutterstock, Inc.

2. Поврзаноста меѓу нелегалната сеча, климатските промени и безбедноста

еѓусебните врски помеѓу нелегалната сеча, климатските промени и безбедноста се сложени и повеќенасочни. Како последица на социо-економските ранливости и предизвиците со управувањето, тие создаваат меѓусебно растечки циклус на крајот може да ја поткопа регионалната безбедност.

Засилените ефекти од климатските промени – како што се порастот на температурите, промените во режимот на врнежи и водотеци, подолготрајните сушни периоди, како и зголемената појава на шумски пожари – значително ги ослабуваат шумските екосистеми, а истовремено ја забрзуваат нивната деградација (УНЕЦЕ и ФАО, 2021).

Со деградацијата на шумите се намалува и нивната способност за задржување на водните ресурси, се нарушуваат екосистемските услуги од кои зависат локалните заедници, а биолошката разновидност е загрозувана (van Ackern et al., 2023). Ваквите процеси негативно се одразуваат врз клучните економски дејности, особено земјоделството и туризмот, што доведува до влошување на условите за живот на локалното население, особено во средини каде што можностите за алтернативни извори на егзистенција се ограничени. Во такви околности, нелегалната сеча може да се наметне како механизам за преживување и дополнителен извор на приходи за економски ранливите категории на население, предизвикувајќи

понатамошно намалување на шумската покривка.

Предизвиците во управувањето можат дополнително да ја влошат ситуацијата. Ограничениот институционален капацитет, празнините во спроведувањето и ограничените механизми за надзор, како и присуството на корупција, можат да создадат услови што мрежите за нелегална сеча можат да ги искористат (УНОДЦ 2025). Нелегалната сеча сè повеќе се поврзува со со меѓународниот организиран криминал, а најтешко и најголемо уништување на шумите е резултат на случаи кога се вклучени организирани криминални групи и корумпирани компании (УНОДЦ 2025). Во одделни случаи, засегнатите страни и релевантните истражувања наведени во овој извештај укажуваат на загриженост во врска со можното учество на структури поврзани со организираниот криминал и комерцијални интереси во неовластена и комерцијално мотивирана сеча на дрва од поголем обем (Boletini et al. 2017; УНОДЦ 2023). Ваквата динамика може да го зголеми притисокот врз пристапот до природни ресурси, да ја поткопа довербата на јавноста во институциите и да придонесе за поголеми проблеми предизвици во управувањето и безбедноста, потенцијално пренасочувајќи го вниманието и ресурсите од климатската акција.

Со забрзувањето на уништувањето на шумите, се намалува капацитетот на природните екосистеми за апсорпција на јаглерод, при што истовремено се зголемува емисијата на дополнителни стакленички гасови (ОН; НРДЦ, 2025). Овие процеси придонесуваат за интензивирање на климатските промени, кои понатаму ги засилуваат притисоците врз егзистенцијата на населението и системите на управување, со што се зајакнува меѓусебно поврзаниот циклус на еколошка деградација, климатски стрес и безбедносна несигурност (како што е прикажано на Слика 1).

Климатските промени, нелегалната сеча и празнините во управувањето ја поткопуваат егзистенцијата, екосистемите и регионалната сигурност.

Слика 1: Врските меѓу нелегалната сеча, климатските промени и безбедноста (© OSCE/ OCEEA, 2026)

3. Двигателите, последиците и предизвиците со нелегалната сеча на Шара/ Шар Планина и масивот Кораб

Шумите во Шар Планина и Корабскиот масив се клучен природен капитал за регионот, но сепак тие остануваат под интензивен притисок од комбинација на фактори кои произлегуваат од предизвиците во управувањето, социоекономските притисоци и недоволното препознавање на стратешката важност на шумите за заедниците и поширокиот регион (van Akern et al. 2023; EuroNatur 2024).

Во последниве години, управувањето со шумите во Шар Планина и Корабскиот масив бележи напредок како резултат на поголемото препознавање на стратешката важност на шумите.

Спроведувањето на мерки, како што се зголемениот број шумочувари во заштитеното подрачје Шар Планина, засилениот надзор во заштитеното подрачје Кораб-Коритник и подобрени мерки за спроведување и кривично гонење во заштитените подрачја Шар Планина и Маврово придонесоа за намалување на нелегалната сеча. На пример, регионалните податоци покажуваат дека стапката на нелегална сеча во заштитеното подрачје Кораб-Коритник се намалила од 430,7 м³ во 2002 година на 17,3 м³ во 2022 година⁴. Намалувањето на населението во регионот најверојатно влијаело врз овој тренд, со оглед на фактот што руралните заедници во областа доживуваат значителна миграција кон урбаните центри (Bogner et al. 2022; Keçi and Krog 2014).

Сепак, и покрај позитивното влијание на мерките за засилено управување, нелегалната сеча и понатаму останува предизвик во Шар Планина и Корабскиот масив, бидејќи сателитските снимки укажуваат на значителен притисок врз шумите во сите четири заштитени подрачја.⁵ Активностите поврзани со сечата се најинтензивни во периодот од април до октомври, кога временските услови овозможуваат полесен пристап до шумските предели и поефикасно извршување на сечата и транспортот на дрвната маса. Овој период воедно се совпаѓа и со подготовките на домаќинствата за обезбедување огревно дрво за претстојната зимска сезона, што дополнително го зголемува притисокот врз шумските ресурси.

Овој дел се темели на канцелариско истражување и консултации со властите, експертите и локалните заедници, вклучувајќи и дискусии на работилници. Притоа, тешко е со прецизност да се утврди индивидуалниот придонес на секој од идентификуваните фактори кон вкупното ниво на уништување на шумите во регионот, се разликува во специфичните карактеристики на одделните подрачја (види дел „Предизвици“ подолу). Иако локалните контексти се разликуваат во трите јурисдикции, беа препознати неколку заеднички карактеристики, наведени подолу.

⁴ Податоците за појавата на нелегална сеча во заштитеното подрачје Кораб Коритник беа обезбедени од Регионалната администрација на заштитени подрачја во Дебар и Куks преку директна кореспонденција со експертите кои учествуваа во овој документ за политиката.

⁵ Сателитските податоци од [Land Use Change alerts](#), глобален систем за предупредување за нарушување на шумите базиран на радар, кој користи слики со висока резолуција од сателитот Sentinel-1 на Европската вселенска агенција за откривање на промени во земјишната покривка во речиси реално време, откриваат значителни влијанија од човековата активност, кои влијаат на 1.135 хектари во Шара (2018-2023) и 476 хектари во Кораб-Коритник (2018-2023).

ДВИГАТЕЛИ

Во текот на истражувањето и консултативниот процес беа идентификувани неколку клучни двигатели.

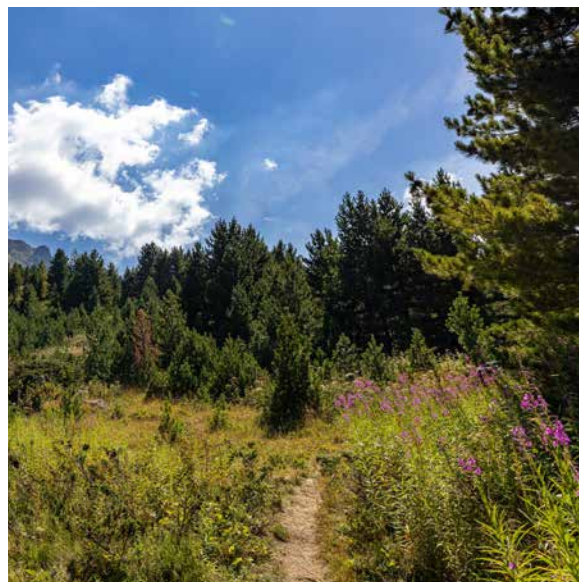
Сиромаштијата и ограничените можности за одржлива егзистенција ја прават нелегалната сеча од помал обем привлечна опција за дел од населението во Шар Планина и поширокиот регион. За многу рурални заедници шумите претставуваат значаен извор на огревно дрво и градежен материјал, а со тоа и важен предуслов за нивниот опстанок. Високите цени на енергенсите и ограничениот пристап до достапни и одржливи алтернативни извори на енергија дополнително ја зголемуваат оваа зависност, особено во услови на сурови зимски периоди. Недостатокот на економски можности- дополнително продлабочен од негативните влијанија на климатските промени врз клучните стопански гранки како што се земјоделството и туризмот, придонесува дел од домаќинствата да се потпираат на неовластена сеча на дрва, која најчесто се одвива во непосредна близина на населените места (KOSID, 2020; Stefanovski et al., 2021; Bjegović, 2021). На тој начин се создава циклус кој погодува одредени заедници и ги поттикнува самите да учествуваат во експлоатација на шумите, со што се засилуваат неодржливите практики, а долгорочните решенија стануваат предизвик.⁶

Празнините во управувањето со шумите и предизвиците во спроведувањето на законите создаваат услови што можат да бидат искористени од мрежите вклучени во нелегална сеча (van Ackern et al., 2023). И покрај неодамнешните подобрувања со управувањето со системите, засегнатите страни и анализите наведени во овој извештај постојано укажуваат на постоење на загриженост поврзана со неовластената сеча на дрва, прекуграничната трговија со дрвна маса и пошироките структурни слабости во системот на управување кои ги поткопуваат напорите за спречување на ваквите активности. Недостатоците во механизмите за надзор и спроведување на законот можат да овозможат сторителите на нелегална сеча да избегнат откривање и санкционирање (GI-TOC, 2025). Дополнителен предизвик за институционален одговор претставува фактот што криминалните мрежи кои се занимаваат со овие активности често се добро организирани, и способни брзо да се приспособуваат. Според наводите на Косовскиот конзорциум за одржлив развој на граѓанското општество (KOSID), претставници на шумската служба посочиле дека организирани криминални групи понекогаш ги следат активностите на шумочуварите и полициските службеници со цел да го олеснат извршувањето на нелегалната сеча (Isnqi, 2020). Иако медиумските извештаи и сознанијата на локалните чинители укажуваат на постоење случаи на нелегална сеча од поголем обем и кривично гонење во одредени делови од регионот⁷, официјалните податоци за обемот и карактерот на ваквите активности остануваат ограничени.

Недоволните човечки, технички и финансиски ресурси дополнително ја намалуваат ефикасноста на системот за заштита на шумите. Управувачките структури на заштитените подрачја во трите јурисдикции, вклучително и во Шара/Шар Планина и

Фото: Планинарска патека, Шара

© Shutterstock, Inc.

⁶ Дискусии од работилницата.

⁷ За неодамнешен пример, видете: Министерство за внатрешни работи, Република Северна Македонија, [„Поднесена кривична пријава против осум лица од регионот на Винаца за кривични дела поврзани со нелегална сеча и транспорт на огревно дрво“](#), 11 февруари 2026 година.

Корабскиот Масив, често се соочуваат со недостиг од шумочувари, службени возила и современи средства за мониторинг и надзор, како што се дронави и сателитски системи. Понатаму, ниските примања и недоволната опременост на теренскиот персонал со соодветна заштитна опрема негативно влијаат врз мотивацијата и оперативната ефикасност. (косовски завод за ревизија).⁸ Ваквите ограничувања значително ја намалуваат способноста за навремено откривање, следење и спречување на нелегалните активности, особено во оддалечените и прекуграничните подрачја, создавајќи простор за делување на организирани групи без соодветен ризик од откривање и санкционирање (ЕК, 2023 и Stefanovski et al., 2021).⁹

Дополнителен предизвик се неконзистентните законски рамки, преклопувањето на надлежностите меѓу различните институции и ограничената координација помеѓу соседните јурисдикции што создаваат правни и институционални празнини кои можат да бидат искористени од сторителите на нелегална сеча.¹⁰ Овие празнини вклучуваат слабости и неконзистентности во законите и системите за спроведување кои им овозможуваат на сторителите да избегнат детекција, кривичен прогон и ефективни санкции. Воедно, ограниченото учество на локалните заедници во процесите на донесување одлуки поврзани со управувањето со шумите може да го намали чувството на сопственост и одговорност со што се зголемува ризикот од занемарување на проблемот и неодржливи практики. Слабите санкции и тешкотиите во кривичниот прогон (GI-TOC, 2025) заедно со ниската јавна свест, дополнително ги ослабуваат напорите насочени кон спречување и намалување на нелегалната сеча.¹¹

ПОСЛЕДИЦИ

Нелегалната сеча на дрва во подрачјето на Шар Планина и Корабскиот Масив предизвикува значајни еколошки, економски и социјални последици, кои се одразуваат врз биолошката разновидност, екосистемите и благосостојбата на локалните заедници. Овие влијанија дополнително се засилуваат и усложнуваат под дејство на климатските промени, со што се зголемува притисокот врз GI одржливоста на природните ресурси и долгорочниот социо-економски развој.

Нелегалната сеча придонесува за деградација на шумските екосистеми преку намалување на шумската покривка, фрагментација на живеалиштата и нарушување на природните еколошки процеси.

Губењето на живеалишта и деградацијата на екосистемите претставуваат сериозна закана за биолошката разновидност и ја намалуваат способноста на шумите да обезбедуваат витални екосистемски услуги, како што се регулирањето на водниот режим, задржувањето на водата, стабилизацијата на почвата, намалувањето на ризикот од поплави и обезбедувањето природно засновани решенија за адаптација кон климатските промени. Оваа динамика ја зголемува ранливоста на подрачјето на екстремни временски појави (Collaku, 2021). Со текот на времето, овие еколошки загуби ја компромитираат самата основа од

која зависат и природните системи и човечките заедници, поткопувајќи ја долгорочната отпорност и стабилност на регионот.

Покрај тоа, нелегалната сеча значително придонесува за климатските промени. Шумите имаат клучна улога во апсорпцијата на јаглерод диоксид (OH). Намалувањето на шумската покривка доведува до зголемување на емисиите на стакленички гасови и истовремено го намалува капацитетот за нивно апсорбирање (НРДЦ, 2025). Згора

8 Експертски консултации, дискусии на работилницата и со Заводот за ревизија на Косово, https://zka-rks.org/cms/ReportFiles/2025_7a67fca3-da00-4edf-9bf7-38de99da97ff.pdf

9 Експертски консултации и дискусии од работилницата.

10 Дискусии на работилницата и Сеча за нашата иднина. Модели и форми на организиран криминал и нелегална сеча во Северна Македонија. 2021, Евротинк. [CIP-FINAL-Report-Woodcutters-AN.pdf](https://cip-final-report-woodcutters-an.pdf)

11 Експертски консултации и дискусии од работилницата.

на тоа, обесшумените површини се поподложни на шумски пожари, други форми на деградација на животната средина, што може да резултира со дополнително ослободување на јаглерод во атмосферата. Оваа повратна спрега ги забрзува климатските промени и дополнително ги влошува условите за функционирање на екосистемите и локалните економии (УНЕП, 2022).

Нелегалната сеча исто така може да ја поткопа финансиската одржливост на заштитените подрачја. Со намалувањето на шумските ресурси се ограничува потенцијалот за генерирање приходи преку контролираното стопанисување со шумите, екотуризмот и други форми на одржливо користење на природните ресурси. Намалените приходи, пак, ги ограничуваат средствата на располагање потребни за управување со парковите, како што се спроведување на законите, заштита на природата и реставрацијата. Без доволно финансирање, институциите се соочуваат со сериозни ограничувања во нивната способност ефикасно да се спротивстават на нелегалните активности и да обезбедат одржливо управување со природните ресурси.¹²

Последиците од губењето на шумите се чувствуваат и на благосостојбата на локалното население кое честопати зависи од шумските екосистеми како извор на огревно дрво, градежен материјал и други шумски недрвни производи.

Намалувањето на достапноста на овие ресурси може да доведе до ограничување на економските можности на населението. Дополнително, влијанијата од нелегалната сеча имаат и родов ефект на локалното население, особено врз жените, кои во многу рурални средини се во поголема мера зависни од шумските ресурси за обезбедување приходи (van Ackern et al., 2023; Merkle and Price, 2024).

Нелегалната сеча може да придонесе и за појава на социјални тензии и предизвици во управувањето.

Конкуренијата за пристап до вредните природни ресурси во рамките на заштитените подрачја може да предизвика социјални тензии и да создаде дополнителен притисок врз институциите задолжени за нивна заштита и управување (Reford Center, 2024).¹³ Истовремено, високата побарувачка за дрва и огревно дрво, како на локалните така и на меѓународните пазари, ја прави нелегалната сеча профитабилна активност за организирани криминални структури кои продолжуваат со нанесувањето штета за животната средина, финансираат други незаконски активности и истовремено го поткопуваат владеењето на правото во поширока смисла (Stefanovski et al., 2021; Duri, 2021). Прекуграничната природа на овие активности на нелегална сеча може дополнително да ги комплицира напорите за следење и спроведување на законот низ јурисдикциите, а со тоа и да ги обесхрабри поединците да пријавуваат или интервенираат при вакви случаи.

Фото: Планинско село, Шара

© Shutterstock, Inc.

¹² Дискусии од работилницата.

¹³ Дискусии од работилницата и видете KoCceв 2014; PTC 2014.

ПРЕДИЗВИЦИ

Напорите за спречување и намалување на нелегалната сеча во подрачјето на Шара/Шар Планина и Корабскиот масив и понатаму се соочуваат со повеќе меѓусебно поврзани предизвици, како што е нагласено и во другите делови од овој документ.

Спроведувањето на законот и ограничените капацитети на управувачките структури на заштитените подрачја и шумарските служби и понатаму претставуваат значајна пречка за ефикасно градење на капацитетите и долгорочно ангажирање. Употребата на застарена опрема и технологии, недоволната стручна подготвеност за нивно користење, како и недостигот на транспортни средства и теренска опрема, дополнително ги намалуваат оперативните капацитети. Шумочуварите и другите теренски службеници често се соочуваат со сериозни тешкотии при пристапот до оддалечени и географски тешко достапните подрачја, а во одредени случаи и со безбедносни ризици. Службените лица во одделни делови од регионот биле изложени на закани и физички напади со цел да се попречи нивното постапување (Stefanovski et al., 2021).

Ограничената достапност на сигурни податоци и систематска анализа за нелегалната сеча, како и за пошироките предизвици поврзани со управувањето со шумските ресурси го отежнуваат спроведувањето на законот и одговорот на политиките. Има видлив недостиг на независни извештаи од истражувачките центри, граѓанското општество и меѓународните тела околу ова.

Официјалните статистички податоци често не го одразуваат целосниот обем на проблемот, што може да доведе до недоволно распоредување на ресурсите, следење на трендовите и развој на таргетираните интервенции.¹⁴ Овој недостаток на информации, во комбинација со постојните оперативни ограничувања, дополнително ја намалува способноста на институциите навремено и ефикасно да одговорат на сложеноста и динамиката на нелегалната сеча. (видете го делот за Предизвици со надзорот подолу).

Недоволната комуникација и координација претставуваат значајна пречка за ефикасен одговор на нелегалната сеча. Ограниченото споделување инфор-

мации меѓу различните институции, јурисдикции, региони, општини, управи на заштитени подрачја и национални органи, како и недоволната соработка со меѓународните партнери, може да ја намали ефикасноста на активностите насочени кон спречување и сузбивање на нелегалната сеча.¹⁵ Централизираните административни структури можат да доведат до одложено постапување, а бирократските пречки и институционалните одговорности ја одложуваат навремената реакција. Иако постојат иницијативи, прекуграничната соработка е сè уште ограничена, со недоволно расположливи ресурси за нејзин понатамошен развој.

Предизвиците поврзани со управувањето и правната рамка, висината на санкциите меѓу државите и четирите заштитени подрачја во регионот може да создадат недоследности во спроведувањето на законот и таквите разлики потенцијално можат да бидат искористени од нелегалните дрвокрадци.¹⁶ Згора на тоа, ограничените институционални капацитети, корупцијата и сложеноста при утврдувањето на границата помеѓу легалната и нелегалната сеча можат значително да го отежнат кривичното гонење. на сторителите (WWF, 2021; Radosavljević et al., 2024). Дури и во случаи кога нелегалната сеча е откриена и се поведени соодветни постапки, административните и судските одолговлекувања претставуваат проблем за факторот на одвраќање. (GI-TOC, 2025).

¹⁴ Покрај тоа, следењето и поврзувањето на финансиските текови со нелегалната сеча претставува голем предизвик, бидејќи мрежите на организиран криминал користат готовински трансакции, сложени синџири на снабдување и неформални канали за да го сокријат профитот. Недостатоците во податоците, фрагментираното известување и мешањето на легални и нелегални приходи им отежнуваат на властите да ги откријат, истражат и гонат овие кривични дела.

¹⁵ Дискусии од работилницата..

¹⁶ Дискусии од работилницата

ПРЕДИЗВИЦИ СО НАДЗОРОТ

Следењето на нелегалната сеча во регионот е проследено со значителни податочни предизвици. Сателитските податоци овозможуваат увид во тековните притисоци врз шумите, но разликувањето помеѓу легалната и нелегалната сеча останува предизвик. Индиректните методи за проценка, како што е споредувањето на потребите на локалното население со официјално пријавените количини на исечена дрвна маса, укажуваат на постоење на значителни разлики. Пријавените количини на легално исечено дрво се значително помали од побарувачката за огревно дрво, (без притоа оваа разлика да се надомести со увоз), што може да упатува на присуство на нелегална сеча (КОНА, 2019; Georgievski, 2021; Pasholli, 2024; експертски консултации). Иако во регионот е забележано намалување на бројот на пријавени случаи на нелегална сеча, тоа се чини дека делумно се должи на недоволно пријавување, а не исклучиво на реално намалување на активностите (Stefanovski et al., 2021 и GI-TOC, 2025).

Во текот на работилницата, регионалните експерти и засегнатите страни ги истакнаа следните предизвици:

- **Недостатоци во податоците:** Официјалните извештаи за нелегалната сеча и независните извори за нивна верификација остануваат ограничени. Иако управите на заштитените подрачја обезбедуваат податоци за случаи на нелегална сеча, тие може да бидат нецелосни или недоследни поради предизвиците во собирањето и управувањето со податоците. Ваквите недостатоци можат да доведат до погрешни толкувања и да го отежнат донесувањето информирани одлуки.
- **Историски податоци:** Историските податоци за нелегалната сеча често не се достапни, што го отежнува следењето на долгорочните трендови и оценувањето на ефективностa на претходните интервенции.
- **Несовпаѓања меѓу административните системи:** Со заштитените подрачја управуваат различни административни системи, што резултира со разлики во начинот на кој податоците се собираат, пријавуваат и толкуваат. Овие разлики создаваат недоследности што ги отежнуваат регионалните споредби и соработка.
- **Ограничени социо-економски податоци:** Деталните социо-економски податоци за локалните заедници во регионот се ограничени, со што се отежнува разбирањето на основните фактори кои доведуваат до нелегалната сеча, а се отежнува и креирањето насочени мерки за справување со причините за истата.
- **Ограничувања на сателитските податоци:** Иако сателитските снимки овозможуваат следење на промените во шумската покривка и укажуваат на континуирани притисоци врз шумските екосистеми, тие не овозможуваат секогаш утврдување на причините за губењето на шумите¹⁷. Поради тоа, неопходно е користење и на индиректни методи, како што е споредувањето на потребите на населението со официјално пријавените количини на легално исечени дрвја, иако таквите проценки честопати имаат ограничена прецизност.
- **Ограничено споделување на податоци и информации:** Недоволната размена на информации помеѓу институциите и органите за спроведување на законот во регионот може да доведе до ненавремено постапување, да ги ослабне механизмите за следење и известување и да ја намали ефикасноста на координираните напори за сузбивање на нелегалната сеча.

17 Современата сателитска технологија, како што се податоците од програмите Landsat, Sentinel или MODIS, обезбедува слики со висока резолуција, редовно ажурирани кои можат да детектираат промени во шумската покривка со текот на времето. Овие алатки можат да откријат шеми на уништување на шумите, вклучувајќи чисто сечење, селективно сечење и деградација, без оглед на правниот статус на областа. Во заштитените подрачја каде што сечата е забранета, сателитското следење може да биде особено вредно за спроведување и рано откривање. Со споредување на слики од временски серии, властите и истражувачите можат да утврдат кога и каде се случува загубата на шуми, помагајќи да се направи разлика помеѓу дозволените активности (како што се природни нарушувања) и нелегалната сеча. Сепак, иако сателитските податоци се многу ефикасни во откривањето на промени во покривката на крошни, тие не секогаш може да ја разликуваат причината за загубата (на пр., нелегална сеча наспроти пожар или болест) без дополнителна верификација на терен. Извори: [Сателитско далечинско набљудување за цели за одржлив развој на животната средина: Преглед на апликации за копнени и морски заштитени подрачја](#) - ScienceDirect и [Апликации](#) за далечинско набљудување во мониторинг на заштитени подрачја.

Фото: Пејзаж од
Маврово

© Shutterstock, Inc.

4. Институционален и правен контекст

Секое заштитено подрачје функционира според збир на институционални и законски рамки креирани да го регулираат користењето на шумите и да го заштитат биодиверзитетот (видете го Прилогот). Надлежните министерства и агенции се задолжени за изготвување и спроведување на законска регулатива насочена кон спречување на нелегалната сеча, како што се казни за неовластена сеча и прописи за одржливо користење на шумите. Сепак, слабото спроведување на регулативите за шумите и животната средина останува проблематично поради ограничените ресурси и капацитети (GI-TOC, 2025).¹⁸

Заштитените подрачја во регионот, вклучително и Кораб-Коритник, Шара, Маврово и Шар Планина, имаат изготвено планови за управување кои служат како основа за зачувување на природните вредности и одржливо користење на ресурсите (видете го Прилогот). Овие планови ги зацртуваат стратегиите за заштита на биодиверзитетот, обновување на шумите и вклученост на заедницата. На пример, планот за управување со заштитеното подрачје Шара вклучува мерки за регулирање на сечењето дрва, промовирање на екотуризмот и подобрување на мониторингот преку чуварски патроли. Иако овие планови обезбедуваат рамка за дејствување, нивното спроведување честопати е попречено поради финансиските ограничувања и недоволниот технички капацитет.¹⁹

Регионалните проекти за соработка, како оние поддржани од [Фондот за природа „Преспа-Охрид“ \(PONT\)](#) и локалните граѓански организации, се фокусираа и на спречување на понатамошна загуба на шуми и на активно обновување на деградираните области во Северна Македонија и Албанија.²⁰ Овие иницијативи вклучуваат директни грантови за локалните заедници за садење дрвја, одржливо управување со пасиштата и рехабилитација на шумските живеалишта, особено во и околу заштитените подрачја како што се заштитените подрачја Кораб-Коритник и Шар Планина²¹ (видете ја Рамка 2 со примери на релевантни проекти на меѓународна соработка).

Напорите за пошумување и обновување на шумите во областа на Шар Планина и масивот Кораб добија на интензитет во последниве години, поттикнати од итната потреба за справување со значителната загуба на шуми и деградацијата на пејзажот.

18 Работилница на GI-TOC, 2025, експертски консултации и дискусии од работилницата.

19 Дискусии од работилницата.

20 На пример, преку иницијативата [„Зачувување на природните вредности на Националниот парк Шар Планина“](#), PONT ја поддржа јавната установа Заштитено подрачје Шар Планина да развие и користи алатка за следење на ефикасноста на управувањето за евалуација на практиките на управување во Заштитеното подрачје Шар Планина, како и да организира редовна комуникација со локалните жители за да ги информира за границите на паркот, заштитните зони и дозволените активности. Друг пример е проектот [Зајакнување на заедничкото управување за прекугранична заштита на природата во регионот Шар-Кораб](#) - Фонд за природа Преспа-Охрид, имплементиран од Албанската фондација за развој на локални капацитети (ALCDF).

21 Видете погоре.

ДРУГИ МЕЃУНАРОДНИ ПРОЕКТИ КОИ СЕ ЗАНИМАВААТ СО НЕЛЕГАЛНАТА СЕЧА ВО РЕГИОНОТ

Неколку меѓународни проекти и иницијативи активно работат на справување со нелегалната сеча и сродните предизвици во Шар Планина и масивот Кораб. Овие напори ги надополнуваат локалните и регионалните иницијативи, обезбедувајќи клучни ресурси, експертиза и координација, за справување со сложеното прашање на нелегалната сеча. Тие во голема мера се фокусираат на подобрување на управувањето, поттикнување на регионалната соработка и промовирање на одржливо управување со шумите. Иако не е исцрпена, оваа листа ги дава истакнатите примери:

- **ЕУ ИПА (Инструмент за претпристапна помош):** Програмата ИПА на ЕУ ги поддржува реформите за заштита на животната средина и управувањето во Југоисточна Европа. Финансира проекти насочени кон хармонизирање на законските рамки, подобрување на спроведувањето и зајакнување на регионалната соработка, меѓу другото, за борба против нелегалната сеча.²²
- **Интерпол – Кривични дела со шуми:** Интерпол се справува со нелегалната сеча преку своите иницијативи за еколошки криминал, фокусирајќи се на неговите влијанија, како што се уништувањето на шумите и губењето на живеалиштата. Организацијата соработува со агенциите за спроведување на законот за да ги попречи меѓународните криминални мрежи вклучени во шумските криминали, обезбедувајќи поддршка за споделување разузнавачки информации и прекугранични операции.
- **Глобален надзор на шумите (GFW):** ГФВ обезбедува сателитски алатки за следење на дефорестацијата и деградацијата на шумите. Овие алатки ги користат министерствата, невладините организации и властите на парковите во регионот за да ги идентификуваат нелегални активности и да го подобрат спроведувањето на законот.
- **Шумска служба на САД (USFS):** Во регионот, преку програмите на УСФС се имплементираат практики за одржливо управување со шумите и борба против нелегалните активности што ги загрозуваат шумските екосистеми. Овие програми функционираат преку партиципативно собирање податоци и информации, ангажирање и развој на капацитетите на клучните засегнати страни и кампањи за подигање на свеста во врска со еколошките и економските последици од нелегалната сеча и поттикнување на институционална одговорност и акција.²³

22 На пример, [проект финансиран од ИПА](#) во Црна Гора го поддржа Националниот акциски план за борба против нелегалните активности во шумарството, со специфични компоненти како што се подобрување на контролата на обележувањето на дрвјата, барањата за сечење и целокупното управување со шумите за борба против нелегалната сеча. Слично на тоа, во Косово, [финансирањето од ИПА](#) се користи за развој на здрави структури за управување со шумите, со посебен акцент на борбата против нелегалната сеча и шумските пожари.

23 Лична комуникација со персонал од УСФС.

Фото: Планина Кораб,
Кораб - Коритник

© Shutterstock, Inc.

-
- 🌿 **Иницијатива на WWF за Динарскиот лак:** Оваа регионална програма се фокусира на зачувување на биолошката разновидност и промовирање на одржлив развој во Динарските Алпи, вклучувајќи делови од Шар Планина. Се справува со нелегалната сеча преку зајакнување на управувањето, вклучување на локалните заедници и промовирање на екотуризмот како алтернативен начин на живот.
 - 🌿 **Проекти на УНДП за адаптација на климата:** Програмата за развој на Обединетите нации ги поддржува иницијативите за адаптација на климата во регионот, вклучувајќи ги напорите за зајакнување на управувањето со шумите и намалување на ранливоста на екосистемите и заедниците од климатските влијанија.
 - 🌿 **EU4Nature:** Овој проект кој започна во 2025 година, го финансираат Европската Унија и Сидра, а го спроведува УНДП и Италијанската агенција за развој и соработка. Истиот ќе придонесе за заштита и зачувување на најмалку 25% од албанската територија до 2030 година преку воспоставување и ефикасно управување со систем на заштитени подрачја.
 - 🌿 **Мисија на Европската Унија за владеење на правото во Косово (EULEX):** Иако нејзиниот одреден мандат можеби не е заштита на животната средина, основната мисија на ЕУЛЕКС е да ги следи, менторира и советува косовските власти за владеењето на правото, вклучително и во областите на полицијата и правдата.
 - 🌿 **Јапонската агенција за меѓународна соработка (JICA):** ЈИКА има проект за изградба на капацитети за намалување на ризикот од катастрофи во регионот (2021-2026), кој има за цел да го зајакне капацитетот на владините службеници во спречувањето и ублажувањето на шумските пожари и други природни катастрофи преку воспоставување на Националниот информациски систем за шумски пожари и Eco-DRR.
 - 🌿 **Германската агенција за меѓународна соработка (GIZ):**²⁴ го поддржува Министерството за животна средина, просторно планирање и инфраструктура на Косово (МЕСПИ) во зајакнувањето на законската рамка за нелегални активности во животната средина, вклучително и евалуација на судските и административните капацитети за усогласување на националното законодавство со Директивата на ЕУ за криминал во животната средина (2024/1203).

5. Можности за соработка за намалување на нелегалната сеча на шумите во Шар Планина и масивот Кораб

правувањето со предизвиците што ги претставува нелегалната сеча во регионот бара сеопфатен пристап кој не само што ја зајакнува судската рамка и капацитетите за спроведување, туку и обезбедува одржливи економски алтернативи за локалните заедници и активно се бори против организираниот криминал.

Со оглед на тоа што еколошките и климатските ризици имаат различно влијание врз општествени групи, трајните решенија зависат од справувањето со основните причини за нелегалната сеча, истовремено обезбедувајќи ефикасно управување и инклузивен локален развој.

За таа цел, засилената соработка меѓу надлежните институции, управите на парковите и локалните заедници во рамките на заштитените подрачја се од суштинско значење. Ваквата координирана акција е клучна за создавање отпорни шумски предели, подобрување на егзистенцијата и заштита на природното наследство на регионот. Важно е да се напомене дека ваквите координирани напори можат да придонесат и за создавање отпорни системи на климатските промени и да помогнат во намалувањето на пошироките климатски и безбедносни ризици, со што се поддржуваат еколошката одржливост и регионалната стабилност.

Во продолжение се **изборните можности за подобра соработка**²⁵ меѓу локалните и регионалните власти во тесна соработка со управителите на парковите, органите за спроведување и судството, граѓаните и организациите на граѓанското општество, со континуирана поддршка од меѓународни донатори и партнери:

Податоци, комуникација, градење капацитети и ресурси: Силните, координирани и соодветно опремените системи се од витално значење за ефикасен одговор на нелегалната сеча.

- **Регионална работна група за податоци:** Да се размисли за формирање работна група за подобро прибирање и анализа на податоци за нелегалната сеча, развивање хармонизирани системи за известување и интегрирање на социо-економски индикатори. Ова би помогнало да се подобри достапноста, точноста и споредливоста на податоците, овозможувајќи донесување политики и управувачки одлуки базирани на докази.
- **Формални протоколи за комуникација:** Да се размисли за создавање платформи за редовна размена на информации помеѓу министерствата, властите на парковите, агенциите за спроведување и локалните самоуправи, за да се обезбедат навремени и координирани одговори на нелегалните активности.

25 Како што беше истакнато од чинителите на работилницата во Пешкопеја во 2024.

- **Иницијативи за градење капацитети:** Спроведување на целни регионални програми за зајакнување на обуката на чуварите и капацитетот за спроведување, обезбедување возила и модерна опрема за следење и олеснување на заедничко, стандардизирано спроведување и споделување на податоци.
- **Зајакнат механизам за координација на донатори:** Понатамошно усогласување на приоритетите за финансирање за да се избегне дуплирање и да се обезбеди ефикасно насочување на ресурсите кон итни потреби и интервенции со големо влијание.

 Правни и институционални рамки: Зајакнатите механизми се од суштинско значење за создавање унифициран, ефикасен пристап:

- Спроведување редовни прегледи и ревизии на легислативата, спроведувањето на практиките и плановите за управување со заштитени подрачја за да се идентификуваат празнините во имплементацијата, да се зајакне одговорноста и и соработката меѓу телата надлежни за шумите, животната средина, спроведување на законот и судството.
- Хармонизирање на казните, регулаторните рамки и мерките за спроведување низ целиот регион, за да се затворат дупките во законите што ги искористуваат нелегалните дрвокрадци, вклучително и зајакнување на мерките за конфискација на опремата што ја користат сторителите.
- Искористување на рамките и механизмите поврзани со пристапувањето во ЕУ за забрзување на регионалната правна хармонизација, зајакнување на управувањето и усвојување на најдобри практики за управување со шумите.
- Развивање и спроведување на координирани таргетирани стратегии за управување наменети за справување со нелегалната сеча, одговорот за заедничките предизвици и подобрување на прекуграничната соработка меѓу надлежните тела за шумарството за да се спречи нелегалната сеча.

 Свест, едукација и ангажирање на заедницата: Ангажирањето и едукацијата на локалните заедници е од витално значење за долгорочен успех на процесот на конзервација на шумите

- Започнување кампањи за подигање на јавната свест со акцент на еколошките, економските и безбедносните влијанија од нелегалната сеча и интегрирање на еколошкото образование во училишните наставни програми на сите нивоа.
- Зајакнување на структурите за партиципативно управување кои активно ќе ги вклучат локалните засегнати страни - вклучувајќи ги жените, малцинските заедници и маргинализираните групи - во процесите на заштита, следење и донесување одлуки на шумите.
- Поддршка за развојот на одржливи шумски производи од недрвена природа (како што се лековити билки) и иницијативи за екотуризам, промоција на заеднички економски и културни активности за поттикнување на регионалната солидарност и намалување на зависноста од сеча.

Енергетска транзиција: Транзицијата кон обновлива енергија е клучен чекор во намалувањето на притисокот врз шумите:

- Олеснување на заедничката техничка помош и градење капацитети за да им се помогне на локалните заедници да усвојат решенија за обновлива енергија - како што се соларни панели и биомаса - за греење и готвење.
- Промовирање на широка употреба на енергетски ефикасни печки и изолација на домовите за да се намали потрошувачката на огревно дрво, особено за време на студените зими во регионот.

Овој краток преглед укажува дека нелегалната сеча во Шар Планина и Корабскиот Масив е предизвикана од сложена интеракција на социо-економски, институционални и структурни фактори. Надоврзувајќи се на постојните партнерства и можностите наведени погоре, справувањето со нелегалната сеча и поврзаните климатски и безбедносни ризици нуди значајни можности за унапредување на прекуграничниот дијалог, поддршка на одржливите извори на егзистенција, зголемување на транспарентноста и соработката меѓу надлежните институции, како и зајакнување на поинклузивни модели на управување. Со оглед на прекуграничната природа на предизвикот, соработката придонесува и за подобрување на средствата за живот и отпорноста во заштитените подрачја, а воедно ја зајакнува довербата и добрососедските односи. Одржливото вклучување на повеќе засегнати страни околу овие прашања ќе биде клучно за поттикнување на регионалната климатска отпорност, долгорочната стабилност и безбедноста низ целиот регион.

Овој преглед е резултат на вонбуџетскиот проект [„Зајакнување на одговорите на безбедносните ризици од климатските промени во Југоисточна Европа, Источна Европа, Јужен Кавказ и Централна Азија“](#), имплементиран од ОБСЕ, во партнерство со тинк-тенкот „Аделфи“ со седиште во Берлин и во тесна соработка со теренските операции на ОБСЕ. Во поддршка на спроведувањето на [Одлуката 3/2021 на Министерскиот совет на ОБСЕ за зајакнување на соработката за справување со предизвиците предизвикани од климатските промени и други поврзани заеднички обврски](#)²⁶

проектот има за цел да го подобри разбирањето на безбедносните ризици поврзани со климата во овие региони и да ја зголеми свеста, капацитетите и соработката меѓу регионалните засегнати страни за заедничко справување со нив. Понатаму, има за цел да спроведе мерки за прилагодување кон климатските промени во географските области кои се најранливи на истите.

²⁶ Покрај Комитетот за заштита на животната средина на ОБСЕ од 3 декември 2021 година, тој дополнително придонесува за спроведување на други поврзани обврски на ОБСЕ, вклучувајќи ја и Одлуката на Комитетот за заштита на животната средина од 1997 година за мандатот на координаторот за економски и еколошки активности на ОБСЕ (PC.DEC/194) и [Мадридската декларација за животната средина и безбедноста од 2007 година \(MC.DOC/4/07\)](#).

Литература (во оригинал)

- Bjegović.** 2021. Study on Illegal Logging and Timber Trade Flows: Legal and administrative aspects, implementation and enforcement. Луксембург, Европска унија .
- Bogner; Stavrevska-Panajotova; Gjorgievski.** 2022. Management Plan for Park Shar Mountains (2022-2031). GEF/UNEP project: "Achieving Biodiversity Conservation through Creation and Effective Management of Protected Areas and Mainstreaming Biodiversity into Land Use Planning." Belgrade: IUCN Regional Office for Eastern Europe and Central Asia (ECARO). https://arhiva.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2020/07/Management-plan-NP-Shar-mountains_EN-final.pdf
- Collaku.** 2021. How unsustainable Forest Management can have broad impacts on economy and society, by affecting local hydrology, land use, energy use and ecosystems and the natural capital overall. Презентација во Тирана. <https://www.gwp.org/globalassets/global/gwp-med-files/list-of-programmes/see-nexus/dec-2020/forest-management-cb/agricultural-university-of-tirana--unsustainable-forest-management-and-its-impacts.pdf>
- Council of the European Union.** 2025. Organised Crime: A growing threat to democracy. Брисел: Тим за анализа и истражување, Генерален секретаријат на Советот на Европската Унија. https://www.consilium.europa.eu/media/3cpejugi/2025_683_art_organisedcrime_web_july-2025.pdf
- Duri.** 2021. Corruption in the Environment and Climate Sector in Western Balkans and Turkey. Transparency International. [Corruption-in-the-environment-and-climate-sector-in-Western-Balkans-and-Turkey_2021_PR.pdf](https://www.transparency.org/en/corruption-in-the-environment-and-climate-sector-in-western-balkans-and-turkey-2021-pr)
- EuroNatur 2024.** Sustainable Future for Shar-Korab-Koritnik. Хановер. [DBU-Abschlussbericht-AZ-37375-01-Hauptbericht.pdf](https://www.euronatur.de/DBU-Abschlussbericht-AZ-37375-01-Hauptbericht.pdf)
- European Commission.** 2023. Albania 2023 report (SWD(2023) 690 final). https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_690%20Albania%20report.pdf
- European Green Belt Association.** n.d. The Balkan Green Belt – The Mountainous Belt. Radolfzell: European Green Belt Association. <https://www.europeangreenbelt.org/european-green-belt/balkan>
- Foniqi.** 2023. Deforestation Analysis of Kosovo Between Years 2000-2022. Приштина: Sustainability Leadership Kosova (SLK). <https://www.slkosova.org/post/report-deforestation-analysis-of-kosovo-between-years-2000-2022>
- Georgievski.** 2021. Forests in North Macedonia under attack, forest ranger service understaffed and underequipped. Скопје: Meta. https://meta.mk/en/nort_macedonia_forests_ataacked_forest-rangerrrs_understaffed/
- Isniqi.** 2020. Saws destroying the "Sharri" National Park. WWF. <https://www.wwf.mk/?1473441/Saws-destroying-the-Sharri-National-Park>

- Keçi; Krog.** 2014. Mountains Natural Ecosystem "Korab - Koritnik Natural Park" Management Plan.
- Kosovo Audit Office,** 2025. Annual Audit Report 2024, 2025. https://zkarks.org/cms/ReportFiles/2025_7a67fca3-da00-4edf-9bf7-38de99da97ff.pdf
- KOHA.** 2019. Sharr Mountain will remain treeless! Kconje: KOXA. <https://koha.mk/en/mali-sharr-do-te-mbetet-pa-drunje/>
- Kosovar Civil Society Foundation for Sustainable Development (KOSID).** 2020. Sharri National Park: The Target of Crime. <https://www.kosid.eu.com/wp-content/uploads/2021/01/Sharri-national-park-The-target-of-crime-KOSID.pdf>
- KoSsev.** 2014. KFOR and EULEX sent their condolences to the Serbian Gendarmerie. Severna Mitrovica: KoSsev. <https://kossev.info/en/kfor-i-eulex-uputili-saucesce-srpskoj-zandarmeriji/>
- Merkle, Ortrun, and Matthew Price.** 2024. Gender and Corruption in the Access to Natural Resources: Preliminary Findings." Vienna: OSCE Secretariat. <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/3/6/563466.pdf>
- Natural Resources Defense Council (NRDC).** 2025. "Deforestation and Forest Degradation: The Causes, Effects, and Solutions." Њујорк: НРДЦЦ. <https://www.nrdc.org/stories/deforestation-forest-degradation-causes-effects-solutions>
- Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE).** 2009. The OSCE Concept of Comprehensive and Co-operative Security: An Overview of Major Milestones. Виена: Центар за спречување конфликти
- Pasholli.** 2024. Forests, Illegal Cutting: Damage of 25 million euros. Skopje: KOHA. <https://koha.mk/en/pyjet-prerja-e-paligjshme-dem-prej-25-milione-euro/>
- Pollozhani, L.** 2020. Ethnic Conflict in North Macedonia. In: The Palgrave Encyclopedia of Peace and Conflict Studies. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11795-5_117-1
- Protection and Preservation of Natural Environment in Albania (PPNEA) n.d.** Northern Forests Initiative: Restoration in North Macedonia and Albania. <https://ppnea.org/portfolio-item/restaurimi-i-pyjeve-te-magedonise-se-veriut-dhe-shqiperise/?lang=en>
- Radosavljević, Maja, Todora Rogelja, Mauro Masiero, Dragan Čomić, Branko Glavonjić, and Davide Pettenella.** 2024. "Institutional and actor-oriented factors influencing timber legality in selected Western Balkan countries: Multiple case study of Croatia, Montenegro, Serbia, Slovenia and the Republic of Srpska (Bosnia and Herzegovina)." *Forest Policy and Economics*, 166: 103261, <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2024.103261>
- Reford Center,** 2024, Извештај од спроведено истражување за нелегални шумски активности во Република Северна Македонија, [ФИНАЛЕН-ИЗВЕШТАЈ-од-истражување-на-јавно-мислење.pdf](#)
- RTS.** 2014. Ubijen pripadnik Žandarmerije. <https://www.rts.rs/lat/vesti/Hronika/1682787/.html?print=true>
- Rüttinger; Vivekananda; Steinkraus.** 2023. Weathering Risk Climate Security Risk Assessment Methodology -Guide and Tools. Берлин: Аделфи. https://weatheringrisk.org/sites/default/files/document/WR_Climate_Security_Risk_Assessment_Methodology_Guide_Tools_0.pdf

Rüttinger; van Ackern; Foong. 2021. Regional Assessment for South-Eastern Europe: Security implications of climate change. Виена: ОБСЕ. Берлин: Аделфи. <https://www.osce.org/secretariat/484148>

Stefanovski; Danailovska; Georgievska. 2021. Logging Down our Future: Models and Forms of Organized Criminal Illegal Logging in North Macedonia. Скопје: Центар за европски стратегии Евротинк. <https://eurothink.mk/wp-content/uploads/2021/02/CIP-FINAL-Izvestaj-Drvokradci-AN.pdf>

The Global Initiative Against Transnational Organize Crimes (GI-TOC). 2025. "Unveiling Green Crimes: Environmental Crime in the Western Balkans." Опсерваторија за нелегални економии во Југоисточна Европа на GI-TOC. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2025/11/Anesa-Agovic%CC%81-Unveiling-green-crimes-Environmental-crime-in-the-Western-Balkans- GI-TOC -December-2025.pdf>

United Nations. n.d. "Forests – nature's solution to carbon pollution." Женева: ОН. <https://www.un.org/en/climatechange/science/climate-issues/forests>

United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) and the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). 2021. Forest Landscape Restoration in Eastern and South-East Europe. Женева: ФАО. unece.org/sites/default/files/2021-07/2106522E_WEB.pdf

United Nations Environment Programme (UNEP). 2022. Spreading like Wildfire - The Rising Threat of Extraordinary Landscape Fires. A UNEP Rapid Response Assessment. Најроби: УНЕП. <https://www.unep.org/resources/report/spreading-wildfire-rising-threat-extraordinary-landscape-fires>

United Nations Environment Programme (UNEP). 2010. Feasibility Study on Establishing a Transboundary Protected Area. Sharr/Sar Planina-Korab-Dešat/Deshat. Виена: УНЕП.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2023. Rooting out corruption – An introduction to addressing the corruption fuelling forest loss. Виена: УНОДЦ. https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2023/Rooting_Out_-_Introduction_to_addressing_corruption_fuelling_forest_loss_2023.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2025. Global Analysis on Crimes that Affect the Environment – Part 2a: Forest Crimes: Illegal deforestation and logging. Публикација на Обединетите нации https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Crimes%20on%20Environment/ECR25_P2a_Deforestation.pdf

van Ackern; Foong; Rüttinger. 2023. Co-operation in the Shar/Sara Mountains and Korab Massif area. Scoping study on addressing shared climate-related security challenges and strengthening resilience. ОБСЕ: Виена; Аделфи: Берлин. <https://www.osce.org/occea/539354>

World Wide Fund for Nature (WWF). 2021. "Recommendations for the Improvement of Law Enforcement in Relation to Forestry Crime." ВВФ и Канцеларија за европска политика. <https://WWF-EU-Forest-Crime-Recommendations.pdf>

Прилог

Табела 1: Преглед на институционалната и правната рамка

Рамка	Маврово	Шар планина	Масив Кораб	Шара
Министерства	Министерство за животна средина и просторно планирање Сектор за природа		Министерство за животна средина - Агенција за заштитени подрачја - Агенција за животна средина	Министерство за животна средина, просторно планирање и инфраструктура Агенција за заштита на животната средина
	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство - Шумска полиција - Државен инспекторат за шумарство и ловство Јавно претпријатие „Национални шуми“		Министерство за внатрешни работи Инспекторат за територијално управување	Министерство за земјоделство шумарство и рурален развој - Агенција за шуми - Шумска чуварска служба
Управа за заштитени подрачја	Управа за национален парк Маврово	Управа за национален парк Шар Планина	- РАПА Дебар - РАПА Кукс	Управа за национален парк Шара
Правна рамка	Закон за заштита на природата 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16, 42/20		Закон за заштитени подрачја,81/2017, со амандмани 21/2024	Закон за заштита на животната средина, 03/Л-025, Закон за климатски промени 08/Л-250, Закон за проценка на влијанието врз животната средина 03/Л-024, закон за шуми, 08/Л-137, Закон за земјоделство и рурален развој 08/Л-072
План за управување	Нацрт план за управување	План за управување со национален парк Шар Планина за период 2022-2031	План за управување со природен парк Кораб –Коритник 2015-2025	Десетгодишна стратегија за управување со заштитено подрачје Шара 2015-2024

Фото: Долина Лешница,
Шар планина

© Shutterstock, Inc.

